

Andrzej Stec

Akademia Pomorska

Słupsk

stec75@wp.pl

POLSKA I UKRAINA NA TLE ZMIAN W UKŁADZIE GEOPOLITYCZNYM

POLAND AND UKRAINE AGAINST THE BACKGROUND OF CHANGES IN THE GEOPOLITICAL SYSTEM

Zarys treści: Polskę i Ukrainę łączy przeszło tysiącletnie sąsiedztwo oparte na podobnych doświadczeniach oraz złożonej historii. Oba kraje z racji położenia geograficznego znalazły się na styku rywalizacji mocarstw, tj. Stanów Zjednoczonych i Chin, które chcą rozszerzyć swoje wpływy na państwa naszego regionu. Dużego znaczenia nabiera w tej sytuacji polityka Federacji Rosyjskiej, która dzięki potencjałowi obszarowemu uzyskuje możliwość rewizji ładu światowego i kwestionowania pozycji Stanów Zjednoczonych. Realizacja koncepcji chińskiego Nowego Jedwabnego Szlaku może doprowadzić do zasadniczego przewartościowania i podważenia koncepcji światowego systemu potęg morskich w drodze zmiany „architektury handlu”, co będzie miało bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo naszego regionu.

Słowa kluczowe: Polska, Chiny, Ukraina, USA, geopolityka, geostrategia, bezpieczeństwo, Nowy Jedwabny Szlak

Key words: Poland, China, Ukraine, USA, geopolitics, geostrategy, security, the New Silk Road

Polskę i Ukrainę łączy przeszło tysiącletnie sąsiedztwo oparte na burzliwej i trudnej historii. Oba kraje przeszły przez rozbiory oraz objęły je procesy państwowotwórcze w XX w., z tym że Ukrainie nie udało się wybić na niepodległość w dwudziestoleciu międzywojennym. Geopolityka to połączenie cech geograficznych naszej planety (np. surowców naturalnych) z działalnością człowieka (np. poprzez osiągnięcia technologiczne), zmieniające charakter (a także wartość) danego miejsca geograficznego w dłuższej perspektywie czasowej. Upraszczać znaczenie terminu

geopolityka, można zawęzić je do otoczenia (świata), w którym funkcjonuje na co dzień dane państwo¹. Z geopolityki wynika z kolei geostrategia, która opisuje „gdzie i w jaki sposób podmiot polityczny (państwo) kieruje wysiłki wojskowe i dyplomatyczne w celu poprawienia swojej pozycji i optymalizacji własnego rozwoju, często kosztem innych”². W związku z tym, że zasoby surowcowe są ograniczone, najsilniejsze mocarstwa muszą zdecydować, gdzie podejmować działania gospodarcze lub wojskowe, aby realizować swoją politykę zagraniczną. Ograniczenia mogą dotyczyć uwarunkowań geograficznych, takich jak: bariery naturalne (góry, morza i oceany), znaczne dystanse, zasoby surowcowe oraz potencjał rolniczy itp. Geostrategia, a właściwie jej komponent wojskowy i związana z nim projekcja siły wojskowej daleko od własnych baz, wskazuje na problem dystansu oraz uwarunkowań terenowych: gór, oceanów oraz brak dostępnych i dogodnych portów wojennych, jako czynników newralgicznych dla jej realizacji. Polska i Ukraina z racji swego położenia na styku rywalizacji mocarstw, tj. Stanów Zjednoczonych i Chin oraz pretendowania do tego grona Federacji Rosyjskiej, stały się krajami, które w przeszłości podlegały wpływowi doktryn słowianofilstwa i panslawizmu³ a obecnie władze na Kremlu chętnie widziałyby „finlandyzację Ukrainy”⁴ i zmarginalizowanie Polski w Unii Europejskiej. Imperialistyczne zakusy Federacji Rosyjskiej (FR) spowodowały, że Ukraina w 2016 r. znalazła się na skraju zapaści społeczno-ekonomicznej i finansowej. Pomimo aktywnej postawy polskiej dyplomacji, którą można określić mianem „advokata Ukrainy” oraz poparcia dyplomatycznego, propagandowego i moralnego ze strony krajów UE i USA, w 2017 r. widoczne są już oznaki „zmęczenia” społeczeństw zachodnich wspomnianą problematyką oraz ograniczenia pomocy finansowej i wojskowej (wyposażenie nieśmiercionośne, doradcy wojskowi itp.).

Kraje Unii Europejskiej i USA stosują presję ekonomiczną na FR, ta zaś wobec Ukrainy ograniczoną interwencję zbrojną. Dla Unii Europejskiej Polska i Ukraina liczą się przede wszystkim jako rynek zbytu i „kordon bezpieczeństwa”. Z kolei Stany Zjednoczone zajmują postawę dość dwuznaczną względem Ukrainy. O ile amerykański Kongres i wysocy rangą wojskowi głośno domagają się rozpoczęcia dostaw broni do tego kraju, o tyle otoczenie prezydenta Baracka Obamy i Donalda Trumpa zachowuje się w tej materii dość – mówiąc oględnie – „powściągliwie”, przedkładając rozwiązania dyplomatyczne i powrót do polityki „resetu”⁵ z Moskwą. Wszystkie zainteresowane ośrodki siły wiedzą jednak, że Rosja nie „odpuści” Ukra-

¹ Zob. szerzej: J. Grygiel, *Great Powers and Geopolitical Change*, Baltimore 2006, s. 24.

² J. Bartosiak, *Pacyfik i Eurazja. O wojnie*, Warszawa 2016, s. 38.

³ Zob. szerzej: L. Moczulski, *Geopolityka. Potęga w czasie i przestrzeni*, Warszawa 2000, s. 505–507.

⁴ Finlandyzacja (fiń. *Suomettuminen*) – ograniczenie przez obce mocarstwo (dawniej Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich a obecnie Federację Rosyjską) swobody polityki zagranicznej innego państwa w zamian za rzekomy brak interwencji w politykę wewnętrzną. Przejawiała się ona w ścisłych związkach gospodarczych oraz rosyjskich próbach interwencji w wewnętrzne sprawy Finlandii, dotyczące np. obsady wysokich stanowisk w tym kraju, oraz na niedrażnieniu Moskwy, a czasami wręcz wychodzeniu naprzeciw jej zamiarom.

⁵ Por. M. Kaczmarek, *Kruchy „reset”*. *Bilans i perspektywy przemian w relacjach rosyjsko-amerykańskich*, Warszawa 2011, s. 7–25.

iny i będzie destabilizować życie tego kraju, a państwa zachodnie nie stoczą wojny nuklearnej z Moskwą ani nie wywołają w Rosji stanu anarchii z wszelkimi konsekwencjami globalnymi⁶. Jeśli dotychczasowy przebieg konfliktu krymskiego i donbaskiego nie wywołały już nowej zimnej wojny ani też nie doprowadziły do liczącej się rekonfiguracji sytuacji geopolitycznej w regionie Międzymorza⁷ – poruszamy się w sferze konkretnych faktów, nie zaś retoryki dyplomatycznej czy spektakularnych manifestacji wojskowych – to tym bardziej nie należy spodziewać się, aby politycy Zachodu pragnęli „umierać” za Sewastopol, Donieck, Kijów, Wilno czy Warszawę.

W związku z inicjatywą Nowego Jedwabnego Szlaku władze Chin chcą rozszerzyć swe wpływy polityczno-ekonomiczno-wojskowe na państwa naszego regionu. Projekt ten ma istotne znaczenie zarówno dla Ukrainy, jak i Polski, gdyż ekspansja chińska w Europie ma przebiegać z pominięciem tradycyjnych morskich szlaków komunikacyjnych, kontrolowanych przez USA. Gdyby inicjatywa ta została zrealizowana, to nasze kraje mogłyby znacząco rozwinąć się gospodarczo, co jest nie na rękę Federacji Rosyjskiej, która przypomina nieco Związek Radziecki tuż przed upadkiem⁸, w sytuacji, gdy mamy moment zwrotny w dotychczasowym łańdź międzynarodowym⁹. W związku z powyższym dyplomacja rosyjska jest w stanie iść na duże ustępstwa wobec Chin w celu uzyskania doraźnych korzyści, choć kosztem własnego bezpieczeństwa¹⁰. Wymieniając podstawowe akty normatywne kształtują-

⁶ Zarówno działania dyplomacji amerykańskiej oparte na założeniu, że FR jest zbyt słaba, aby wytrzymać długofalowy konflikt polityczno-wojskowy, co mogłoby rodzić chaos w szerokim wymiarze, jak i działania dyplomacji niemieckiej, dążącej za wszelką cenę do współpracy z Rosją opartej na zasadzie „po pierwsze Rosja”, zmierzają do akceptacji agresji i okrucieństwa jako podstaw polityki FR względem sąsiadów. Gdy doda się do tego szeroko promowaną w rosyjskich mediach dezinformację, mówiącą o tym, iż FR otaczają zewsząd niebezpieczeństwa, wrogowie, a inne kraje przygotowują się do wojny z nią – to widzimy mit, powtarzany już od czasów carskich. Zob. szerzej: Є. Добровольський, *Сциду*, Тернопіль, 2015, s. 186–187.

⁷ Międzymorze – idea polityczna wysuwana przez Józefa Piłsudskiego, zakładająca utworzenie federacji państw Europy Środkowej i Wschodniej. Docelowo do Międzymorza należeć miał obszar między morzami Adriatyckim, Bałtyckim a Czarnym („Morza ABC”), a konkretnie Polska, Litwa, Łotwa, Estonia, Białoruś, Ukraina, Czechosłowacja, Węgry, Rumunia, Jugosławia oraz ewentualnie Finlandia, w celu stworzenia sił mogących stawić opór zarówno Niemcom, jak i Rosji. W ciągu dwóch dekad od porażki idei Międzymorza wszystkie państwa mające być członkami federacji znalazły się w strefie wpływów ZSRR lub III Rzeszy.

⁸ Oficjalnie ok. 4,7% PKB FR przeznaczonych jest na wojsko (nieoficjalnie znacznie więcej, przyp. autor) a udział w światowym handlu bronią wynosi 23%, SIPRI, TRENDS IN INTERNATIONAL ARMS TRANSFERS, 2016, s. 1–3; www.sipri.org/sites/default/files/Trends-in-international-arms-transfers-2016.pdf (dostęp: 28.02.2017).

⁹ System światowy utrzymywany przez potęgę wojskową USA wciąż obowiązuje, ale słabnie i jego przetrwanie nie jest pewne. Pauza geopolityczna, zwana jednobiegunową chwilą, trwająca od zakończenia zimnej wojny, właśnie się skończyła. Kluczowe elementy składające się na fundamenty systemu są kwestionowane, w szczególności: zdolność Stanów Zjednoczonych do swobodnej projekcji siły na morzach i oceanach oraz w strefie przybrzeżnej Eurazji (*Rimland*), siła i dynamika ekonomiczna Stanów Zjednoczonych oraz dominacja gospodarcza Ameryki w świecie w obliczu rosnącej potęgi gospodarczej Chin i kluczowego miejsca Chin w globalnej gospodarce. J. Bartosiak, *Pacyfik i Eurazja...*, s. 21.

¹⁰ Rosja przerzuciła znaczną liczbę wojska ze swych wschodnich granic w pobliże Ukrainy. Nastąpił także przełom we współpracy energetycznej w postaci zgody na budowę odnogi ropocią-

ce rosyjską strategię bezpieczeństwa narodowego, należy uwzględnić: konstytucję, ustawy o bezpieczeństwie z lat 1992 i 2010, koncepcje bezpieczeństwa narodowego z lat 1997 i 2001¹¹, strategię bezpieczeństwa narodowego Federacji Rosyjskiej do 2020 r. z 12 maja 2009 r. oraz dwa strategiczne dokumenty Federacji Rosyjskiej z przełomu 2015/16 r., które już weszły w życie: jawną strategię bezpieczeństwa narodowego oraz tajny plan obrony do roku 2020.

Normy zawarte w wyżej wymienionych aktach prawnych odzwierciedlają pogorszenie relacji Rosji z Zachodem, które nastąpiło po aneksji Krymu i wojnie w Donbasie, jak również interwencji rosyjskiej w Syrii. Dokumenty te identyfikują USA, Polskę oraz inne kraje Sojuszu Północnoatlantyckiego jako główne zagrożenie. Euroatlantyckie aspiracje Ukrainy z kolei stanowią pośrednie zagrożenie. Wyraźny jest język otwartej konfrontacji, natomiast rozszerzenie NATO o Ukrainę¹² oraz budowa tarczy antyrakietowej (z jej elementami w Polsce) są dla Federacji Rosyjskiej nie do zaakceptowania. Należy zwrócić uwagę, iż coraz częściej w rosyjskich dokumentach definiuje się „zagrożenie” jako groźbę wybuchu konfliktu, a nie tylko obawę przed taką możliwością. Z tego wynika, iż Rosja przygotowuje się na dłuższy czas bardzo złych relacji z Zachodem. Nie można wykluczyć pełnej agresji na Ukrainę oraz zagrożenia dla państw bałtyckich i – w dalszej kolejności – Polski. W sytuacji dotarcia wojsk FR do brzegów Dniepru nastąpiłby masowy odpływ kapitału zachodniego z Polski i krajów bałtyckich (Estonii, Litwy i Łotwy). Gwarancją bezpieczeństwa byłaby stała obecność sił amerykańskich w zagrożonych państwach w wymiarze pięciokrotnie większym od zakładanego na początku 2017 r. w naszym regionie.

Na przełomie 2016 i 2017 r. Federacja Rosyjska bez wątpienia znalazła się w sytuacji kryzysowej – zarówno w obszarze gospodarczym, jak i bezpieczeństwa. Kryzys gospodarczy wynika ze zjawisk w dużym stopniu niezależnych od Rosji (np. spadek cen ropy i gazu stanowiących 65% eksportu) lub będących skutkiem wcześniejszej polityki Kremla i mających charakter głęboko systemowy (niewydolność wynikająca z przyjętego modelu funkcjonowania gospodarki oraz zbyt duże nakłady na wojsko, tj. 9% budżetu).¹³ Jeśli chodzi o polityczny aspekt sytuacji kryzysowej,

gu Wschodnia Syberia–Ocean Spokojny do Chin i akceptacja kredytów chińskich na 25 mld USD. Chiny stały się kluczowym partnerem w rozwoju rosyjskiego Dalekiego Wschodu (program zaakceptowano w 2009 r.). Rosja zdecydowała się także na zaostrzenie relacji z Japonią (która jest potencjalnym partnerem w hamowaniu wzrostu Chin), eskalując spór terytorialny o Wyspy Kurylskie w momencie podobnych napięć między Pekinem a Tokio. Również postawa Moskwy w kryzysie koreańskim, taka sama jak podejście chińskie, demonstruje brak gotowości do zacieśnienia relacji z Koreą Południową. M. Kaczmarek, *Kruchy „reset”...*, s. 25.

¹¹ Zob. szerzej: T. Dmochowski, *Koncepcje bezpieczeństwa narodowego Federacji Rosyjskiej 1997–2000*, „Cywilizacja i Polityka” 2008, nr 6, s. 158–177.

¹² W Rosji nadal pokutuje mit, iż imperialność tego kraju bez kontroli nad Ukrainą byłaby nie w pełni wartościowa. Większość Rosjan uznaje Ukraińców nie za odrębny naród, lecz tzw. bratni naród. W podobnym tonie wypowiada się także kremlowska propaganda, propagując „federalizację Ukrainy”, wspólne życie „dwóch bratnich narodów”, z czego Rosjanie to ten rzekomo starszy brat – choć w rzeczywistości jest odwrotnie. Zob. szerzej: Є. Добровольський, *Сьогодні*, Тернопіль, 2015, s. 178.

¹³ Zob. szerzej: Raport Akademii Europejskiej Krzyżowa – *Kryzys finansowy Rosji i gospodarka Zachodu*, http://akademia.krzyzowa.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=87&catid=12&Itemid=211&lang=pl (dostęp: 28.02.2017).

to jest on w dużym stopniu efektem świadomej i zarazem autorytarnej polityki Kremla. Polega ona na kreowaniu kolejnych kryzysów zewnętrznych, ognisk napięć czy wręcz na agresji (Gruzja, Ukraina, Naddniestrze i in.) Niewątpliwie ułatwia to utrzymywanie ostrego reżimu w kraju i umacnia pozycję przywódcy, jednocześnie utrudniając innym podmiotom międzynarodowym zorganizowaną i długofalową reakcję na „awanturniczą” politykę Moskwy. Należy jednak zauważyć, iż niezadowolenie społeczne rośnie w stopniu większym niż ten, który Kreml może łatwo kontrolować¹⁴, natomiast formuła stawiania się w opozycji do Zachodu, co ma utrwaląć jedność społeczeństwa, w końcu ulegnie wyczerpaniu. W związku z powyższymi kwestiami jawi się przed polską i ukraińską dyplomacją problem obalenia mitów masowo kolportowanych przez rosyjską dyplomację:

1. Ukazywania obrazu FR jako państwa otoczonego przez wrogów, stawiającego opór agresywnym krajom zachodnim, którym nie podoba się, że Moskwa prowadzi „niezależną i autonomiczną politykę zagraniczną”¹⁵;
2. Rzekomego naruszania praw ludności rosyjskojęzycznej;
3. „Naruszania norm prawa międzynarodowego” poprzez intensyfikację aktywności militarnej NATO;
4. Ukazywania Zachodu (zwłaszcza USA) jako wyznawcy archaicznego poglądu na świat, czego dowodem ma być powtarzanie stereotypów zimnowojennych i dążenie do globalnej hegemonii;
5. Oskarżeń o organizację przez USA i UE „antykonstytucyjnego puczu” („przewrotu”) na Ukrainie.

Powyższe mity mogą powstawać jedynie w kraju rządzonym autorytarnie dla zamaskowania agresji wojskowej i innych działań destrukcyjnych, mających na celu zniewolenie krajów sąsiednich poprzez zajęcie kolejnych terenów. Takie kroki zmierzają do budowy kolejnego „mocarstwa na glinianych nogach”, a dokładniej „kleptokracji z ładunkami atomowymi”¹⁶. W związku z powyższym nie można wykluczyć konfrontacji zbrojnej, na co wskazuje wysoki stopień gotowości bojowej armii, lotnictwa i floty FR. Konfrontacja ta może przybrać postać pełnego bądź ograniczonego w skali ataku, ale nie na Sojusz Północnoatlantycki jako całość, lecz np. na państwa bałtyckie bądź inne kraje sąsiednie, przy zaangażowaniu ludności rosyjskojęzycznej bądź wiernych wyznających prawosławie (projekt odbudowy państwowości rosyjskiej w granicach dawnego ZSRR, być może z wyłączeniem państw bałtyckich, lub też obejmujący jedynie Rosję, Białoruś i Ukrainę)¹⁷.

Prezydent Federacji Rosyjskiej, wzorując się na największych dyktatorach XX w. (Hitlerze i Stalinie), skorzystał na Ukrainie z doświadczeń szefa propagandy I. Rosyjskiej Armii Narodowej a następnie oficera wydziału propagandowego „Po-

¹⁴ Zob. szerzej: K. Czerniewicz, *Konfrontacji ciąg dalszy. Co mówi rosyjska strategia bezpieczeństwa*, Ośrodek Analiz Strategicznych, <https://oaspl.org/2016/02/16/konfrontacji-ciag-dalszy-comowi-rosyjska-strategia-bezpieczenstwa/> (dostęp: 28.02.2017).

¹⁵ Tamże, s. 2.

¹⁶ Zob. szerzej: C. Dawisha, *Putin's Kleptocracy. Who Owns Russia*, New York 2015, s. 104–317.

¹⁷ Zob. szerzej: M. Menkiszak, *Doktryna Putina: Tworzenie koncepcyjnych podstaw rosyjskiej dominacji na obszarze postradzieckim*, Ośrodek Studiów Wschodnich im. M. Karpia, www.osw.waw.pl/pl (dostęp: 28.02.2017).

łudniowy Wschód” Wermachtu, Jewgienija Messnera. Ten teoretyk wojskowości, szczególnie lubiany przez głowę państwa rosyjskiego, opisywał i analizował konflikt zbrojny nowego typu, który opierał się na takich formach walki, jak globalny terroryzm, ruch powstańczy czy też partyzantka ludowa. Korzystając z teorii Messnera, władze kremlowskie po *anschlusie* Krymu rozpoczęły drugi etap wojny, który można określić jako „wojnę chaosu”, składającą się z takich elementów, jak: wojna bez wojska (np. w mediach), wojna bez stałej linii frontu (ataki w różnych miejscach), wojna dyskretna i ekonomiczna, która toczyła się faktycznie od paru lat, przy dużym udziale służb specjalnych FR, na wielu płaszczyznach jednocześnie. Rozpoczęła się na szeroką skalę na terenie Europy walka dezinformacyjna, której kontynuacją było tworzenie spontanicznych, lokalnych grup separatystycznych mających na celu paraliż ośrodków władzy i niedoceniane do tej pory oddziaływanie psychologiczne.

Objawy podobnych zjawisk w postaci wrogich działań o podłożu celnym¹⁸ oraz cyberataki¹⁹ można zaobserwować także w relacjach Federacji Rosyjskiej z Polską, co stwarza realne zagrożenie dla sprawnego funkcjonowania państwa²⁰. Trudno jest uważać władze na Kremlu za poważnego partnera zarówno w sprawach gospodarczych, jak i wojskowych, gdyż zarówno przy zawarciu tzw. porozumień z Mińska I (12.02.2014 r.), jak i tzw. porozumień z Mińska II (zawartych w nocy z 19 na 20.09.2015 r.), nie dotrzymywały one zawartych w nich ustaleń, mając na celu jedynie utrzymanie *status quo*, zajęcie kolejnych terenów Ukrainy, udawanie, że nie ma agresji rosyjskiej na terytorium Ukrainy a Krym już jest rosyjski, jednocześnie prowadząc regularną wojnę gospodarczą na ceny ropy i gazu oraz informacyjną i propagandową²¹. Systematyczne naruszanie przez FR swoich zobowiązań gospodarczych i wojskowych podważa stabilność globalnego systemu bezpieczeństwa, jak też stanowi dowód, że nie można ufać żadnym obietnicom ani zobowiązaniom rosyjskich władz. W działaniach Rosji (która używa potencjału surowcowego, obszarowego czy nawet atomowego)²² widać realizację projektu strefy poradzieckiej nawet w postaci rozwiązań siłowych, co stwarza realne zagrożenie dla suwerenności i integralności Polski oraz Ukrainy.

Realizacja koncepcji chińskiego Nowego Jedwabnego Szlaku może doprowadzić do zasadniczego przewartościowania i podważenia koncepcji światowego systemu

¹⁸ Zob. także: M. Kowalewski, *Polsko-rosyjska wojna handlowa*, „Wprost” 2016, nr 7, s. 4–5, www.wprost.pl/tylko-u-nas/532030/Polsko-rosyjska-wojna-handlowa-Przy-granicy-tracawszyscy.html (dostęp: 28.02.2017).

¹⁹ J. Grubicka, *Polityka cyberbezpieczeństwa Polski wobec kryzysu ukraińskiego*, [w:] *Bezpieczeństwo państw Europy Środkowo-Wschodniej w kontekście konfliktu na Ukrainie*, red. T. Pączek, Słupsk 2016, s. 273–290. Zob. także, S. Krawiec, *Kobieta od cyberroboty*, „Wprost” 2016, nr 7, s. 40–42.

²⁰ E. Żemła, *Batalia o bezpieczeństwo*, „Wprost” 2016, nr 7, s. 17–19.

²¹ O odpowiedzialności państwa za działania zabronione zob. szerzej: M. Balcerzak, *Odpowiedzialność międzynarodowa państwa za działania zabronione a systemowy charakter prawa międzynarodowego*, [w:] *Państwo a prawo międzynarodowe jako system prawa*, red. R. Kwiecień, Lublin 2015, s. 319–335.

²² C. Marcinkowski, *Hybrydowy charakter konfliktu zbrojnego na Ukrainie (2014–2015). Implikacje dla przyszłości*, [w:] *Bezpieczeństwo państw Europy Środkowo-Wschodniej...*, s. 61–70.

potęgę morskich w drodze zmiany „architektury handlu”. Wraz ze wzrostem potęgi Chin władze FR (dzięki potencjałowi obszarowemu) uzyskują kolejną możliwość rewizji ładu światowego i kwestionowania pozycji Waszyngtonu w Eurazji, co będzie miało wpływ na stan bezpieczeństwa nie tylko Polski i Ukrainy, lecz także regionu Europy Środkowo-Wschodniej, położonej na granicy skutecznej projekcji siły wojskowej Stanów Zjednoczonych, a także znaczący wpływ na architekturę bezpieczeństwa w Europie²³.

Wnioski

W związku ze swym centralnym położeniem oraz więzami historycznymi zarówno Polska, jak i Ukraina powinny odgrywać ważną rolę jako pomost pomiędzy Wschodem i Zachodem. Pozycja i współpraca są kształtowane przez: położenie geograficzne, potencjał demograficzny, gospodarczy oraz silnie w ostatnim czasie rozbudowane społeczeństwo obywatelskie (ruch „Solidarności” w Polsce i wydarzenia „pomarańczowej rewolucji” oraz „Majdanu” na Ukrainie), zdolne do rozstrzygających aktów politycznych, nawet kosztem własnej krwi. „Ukraina jest też jedynym państwem, którego decyzja – obranie wschodniego lub zachodniego wektora dalszego rozwoju – jest w stanie zmienić generalne geopolityczne położenie Polski. Postawa Ukrainy zarówno rozstrzygnie o pozycji Rosji w Europie Wschodniej, jak i w razie obioru przez Kijów wektora zachodniego, przesądzi o losie Mołdawii. Jest wysoce prawdopodobne, że będzie miała znaczenie także dla rozwoju sytuacji na Białorusi i w basenie Morza Czarnego, a zatem wpłynie też na rozwój wydarzeń na Kaukazie. Nie istnieje ponadto obecnie żadna istotna sprzeczność interesów narodowych Polski i Ukrainy”²⁴.

Ukraina jest według Zbigniewa Brzezińskiego państwem sworzniem²⁵, który jeśli zespoli Polskę, Rumunię i Węgry, to powstanie siła mogąca stawić opór zarówno Federacji Rosyjskiej, jak i Republice Federalnej Niemiec. Ważnym jest, aby spory o historię pomiędzy dwoma sąsiednimi narodami nie położyły się cieniem na przyszłych stosunkach między oboma państwami.

Za wysoce niestosowne opinia publiczna Zachodniej i Centralnej Ukrainy uważa podnoszenie stereotypów historycznych w sytuacji, gdy Ukraina walczy z agresją rosyjską o swój suwerenny byt. Jest to problem, którym powinni zająć się wyspecjalizowani historycy a nie politycy, gdyż daje to spore pole manewru służbom specjalnym Federacji Rosyjskiej w celu skłócenia władz państw sąsiednich²⁶ (choćby przez

²³ J. Bartosiak, *Pacyfik i Eurazja...*, s. 572.

²⁴ P. Żurawski vel Grajewski, *Polska polityka wschodnia 1989–2015, wymiar narodowy i unijny*, Kraków 2016, s. 115.

²⁵ Termin państwa sworznia (*pivotal states*) oznacza państwa, których znaczenie geopolityczne przekracza ich potencjał, i których los wpływa na zachowanie graczy mocarstwowych. Z. Brzeziński, *Wielka szachownica*, Warszawa 1998, s. 41.

²⁶ W Polsce dużą wagę przywiązuje się do uczestnictwa w Pakcie Północnoatlantyckim, który jednak nie rozwiąże ani wszystkich, ani większości problemów bezpieczeństwa. Stosunki dobrosąsiedzkie zaś mogą w niektórych sytuacjach przechylić szalę zwycięstwa, np. pomoc węgierska

dewastacje cmentarzy mniejszości w Polsce i na Ukrainie, które już miały miejsce). Używanie nieadekwatnych słów oraz obrazów filmowych może doprowadzić do powstania mitów, których przewyciężenie zajmie kolejne dziesiątki lat. Pamiętać także należy, iż Ukraina jest krajem o wiele bardziej zróżnicowanym pod względem religijnym, językowym i kulturowym niż Polska oraz jest na etapie budowania własnej tożsamości narodowej. Należy więc dbać o wzajemne stosunki polityczne, gospodarcze, samorządowe w myśl zasady, że wrogów szuka się daleko a przyjaciół blisko oraz szukać tego co łączy a nie dzieli!

Bibliografia

- Balcerzak M., *Odpowiedzialność międzynarodowa państwa za działania zabronione a systemowy charakter prawa międzynarodowego*, [w:] *Państwo a prawo międzynarodowe jako system prawa*, red. R. Kwiecień, Lublin 2015.
- Bartosiak J., *Pacyfik i Eurazja. O wojnie*, Warszawa 2016.
- Brzeziński Z., *Wielka szachownica*, Warszawa 1998.
- Dawisha C., *Putin's Kleptocracy. Who Owns Russia*, New York 2015.
- Добровольський Є., *Сусіди*, Тернопіль 2015.
- Dmochowski T., *Koncepcje bezpieczeństwa narodowego Federacji Rosyjskiej 1997–2000*, „Cywilizacja i Polityka” 2008, nr 6.
- Grubicka J., *Polityka cyberbezpieczeństwa Polski wobec kryzysu ukraińskiego*, [w:] *Bezpieczeństwo państw Europy Środkowo-Wschodniej w kontekście konfliktu na Ukrainie*, red. T. Pączek, Słupsk 2016.
- Grygiel J., *Great Powers and Geopolitical Change*, Baltimore 2006.
- Kaczmarek M., *Kruchy „reset”. Bilans i perspektywy przemian w relacjach rosyjsko-amerykańskich*, Warszawa 2011.
- Kowalewski M., *Polsko-rosyjska wojna handlowa*, „Wprost” 2016, nr 7.
- Krawiec S., *Kobieta od cyberroboty*, „Wprost” 2016, nr 7.
- Kupiecki R., *Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego*, Warszawa 2016.
- Marcinkowski C., *Hybrydowy charakter konfliktu zbrojnego na Ukrainie (2014–2015). Implikacje dla przyszłości*, [w:] *Bezpieczeństwo państw Europy Środkowo-Wschodniej w kontekście konfliktu na Ukrainie*, red. T. Pączek, Słupsk 2016.
- Moczulski L., *Geopolityka. Potęga w czasie i przestrzeni*, Warszawa 2000.
- Żemła E., *Batalia o bezpieczeństwo*, „Wprost” 2016, nr 7.
- Żurawski vel Grajewski P., *Polska polityka wschodnia 1989–2015*, Kraków 2016.
- Czerniewicz K., *Konfrontacji ciąg dalszy. Co mówi rosyjska strategia bezpieczeństwa*, Ośrodek Analiz Strategicznych, <https://oaspl.org/2016/02/16/konfrontacji-ciag-dalszy-co-mowi-rosyjska-strategia-bezpieczenstwa/> (dostęp: 28.02.2017).

w postaci dostaw broni i amunicji w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 r. Należy w tym miejscu rozważyć analizę sojuszy, której dokonał Robert Kupiecki: „Na przestrzeni ostatnich 400 lat trzy czwarte zawieranych sojuszy nie zostało dotrzymany, a w co dziesiątym sojusznik wystąpił przeciwko sojusznikowi”. R. Kupiecki, *Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego*, Warszawa 2016, s. 14.

Menkiszak M., *Doktryna Putina: Tworzenie koncepcyjnych podstaw rosyjskiej dominacji na obszarze postradzieckim*, Ośrodek Studiów Wschodnich im. M. Karpia, www.osw.waw.pl/pl (dostęp: 28.02.2017).

Raport Akademii Europejskiej Krzyżowa – Kryzys finansowy Rosji i gospodarka Zachodu, http://akademia.krzyzowa.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=87&catid=12&Itemid=211&lang=pl (dostęp: 28.02.2017).

Raport SIPRI, TRENDS IN INTERNATIONAL ARMS TRANSFERS, 2016, <https://www.sipri.org/sites/default/files/Trends-in-international-arms-transfers-2016.pdf> (dostęp: 28.02.2017).

Summary

Poland and Ukraine have been joined over millennia based on similar experiences and a complex history. Both countries, due to their geographical location, have found themselves at the crossroads of great-power rivalry. The United States and China both want to expand their influence in the region. An important role in this situation is the policy of the Russian Federation which, thanks to the area's potential, has the opportunity to revise global governance and challenge the position of the United States. Implementation of the concept of the New Chinese Silk Road may lead to a fundamental re-evaluation and undermine the concept of a global system of maritime powers, by amending the "trade architecture", which will have a direct impact on the security of the region.

